

Lunds Universitet

Malin Reimerthi

Språk- och litteraturcentrum

LIVK02

Bibi Jonsson

2015-06-03

Inte som andra tjejer

Skeva och queera tjejer i Maja Hjertzells *Före och efter Bella* och Sara Ohlssons *Jag är tyvärr död och kan inte komma till skolan idag*.

Innehållsförteckning

Inledning	s. 1
Syfte och material	s. 1
<i>Före och efter Bella och Maja Hjertzell</i>	s. 2
<i>Jag är tyvärr död och kan inte komma till skolan idag</i> och Sara Ohlsson	s. 2
Tidigare forskning	s. 3
Teori och metod	s. 5
Queer	s. 5
Skev	s. 6
Sexuell hierarki	s. 7
Metod	s. 9
Analys	s. 10
Utanförskap	s. 10
Riktiga flickor och den perfekta flickvännen	s. 13
Sexualitet	s. 17
Avslutande diskussion	s. 22
Litteraturförteckning	s. 24
Primärlitteratur	s. 24
Sekundärlitteratur	s. 24

Inledning

Jag har skrivit flera uppsatser och texter som har en queerteoretisk utgångspunkt och ibland funnit det begränsande när det kommer till områden som inte direkt rör sexualitet och heteronormativitet, men som ändå upplevs som queera. Så läste jag Maria Margareta Österholms avhandling *Ett flicklaboratorium i valda bitar* (2012) och upptäckte begreppet *skev*. Jag uppfattade det så att skev tar vid där queer inte räcker till för att beskriva och analysera allt skevt och avvikande i en text som inte rör sexualitet. Jag vill därför analysera två ungdomsromaner utifrån begreppen queer och skev och se om skev kan fylla det tomrum jag upplevt funnits. Den ena romanen handlar om en ung tjejs sexualitet och den andra om en tjej som är avvikande och skev på andra sätt. Jag vill kunna se hur skev och queer kan verka som komplement till varandra och därmed ge en mer heltäckande bild av romanerna. Eftersom skev är ett relativt nytt begrepp ser jag det som en möjlighet att undersöka dess funktion och applicerbarhet i den här uppsatsen. Jag ser även det som en möjlighet för mig att sätta mig in i skevbegreppet och den forskning och diskussion som har förts. Jag vill se om begreppet fyller en funktion eller är ett onödigt tillägg. Jag vill även se till skapandet av femininitet i romanerna kopplat till normer och skevhet.

Syfte och material

De två romanerna som kommer att analyseras är *Före och efter Bella* (2002) av Maja Hjertzell och *Jag är tyvärr död och kan inte komma till skolan idag* (2011) av Sara Ohlsson. Romanerna tycks båda vara skrivna av författare som har en medveten politiskt agenda med sina verk. I Ohlssons fall skildrar den en ung kvinnas sexualitet utan att döma och på ett sätt som sällan skildras i ungdomslitteratur. I Hjertzells fall berör boken feministisk aktivism och feministisk ideologi, något som inte heller är vanligt förekommande. De är också utvalda för att en av romanerna har stort fokus på sexuella handlingar och sexualitet medan den andra berör skevhet i form av att inte passa in i en traditionell tjejroll utan att fokus ligger på just sexualitet. Det gör att diskussionen om skevhet och queerteori kan föras i uppsatsen. Syftet med uppsatsen är att se hur man kan använda sig av begreppen skev respektive queer för att förklara de kvinnliga protagonisterna. Detta utifrån frågeställningarna: hur kan de begreppen fungera som komplement till varandra? Hur görs femininitet i romanerna?

Före och efter Bella och Maja Hjertzell

Före och efter Bella handlar om Filip som går sista terminen i nian när de får en ny tjej i klassen. Bella är inte som de andra tjejerna utan bryr sig om politik och feminism och är inte rädd för att uttrycka sina åsikter öppet. Hon och Filip utvecklar sakta en vänskap. Det kommer fram att Bellas familj flyttat när en äldre tjej i Bellas aktivistgrupp begått självmord. Bella tror att vännen begick självmord på grund av politisk övertygelse och inte av sitt missbruk och psykisk ohälsa. När skolan ordnar en skönhetstävling bestämmer hon sig för att stoppa den till varje pris. När Filip kommer på Bella med att ha planer på att tända eld på sig själv tänker hon om och bestämmer sig för att infiltrera tävlingen för att kunna protestera på scen inför publik. I slutet av romanen antyds det att Bella och Filip kommer att inleda en relation. Boken är skriven så att det är Filip som är fokalisator, och vi läsare får se Bella genom hans ögon.

Maja Hjertzell är född 1971 och är bibliotekarie. Hon gav ut en barnbok innan hon nådde en större publik med sin ungdomsboksdebut. Hon har efter det gett ut tre andra ungdomsromaner, den mest uppmärksammade är *Henrietta är min hemlighet* (2005) där det inte avslöjas om huvudpersonen Måsen är en kille eller tjej förrän på sista sidan i boken. Det antyder att Hjertzell har en politisk agenda även med den romanen och att hon har en tydlig genusmedvetenhet i sitt författarskap.

Jag är tyvärr död och kan inte komma till skolan idag och Sara Ohlsson

Jag är tyvärr död och kan inte komma till skolan idag är Sara Ohlssons debutroman och handlar om 17-åriga Olivia vars äldre pojkvän John gör slut. Hon är upprörd och ledsen och bestämmer sig för att visa John att hon är den perfekta flickvännen så att han ska vilja ha tillbaka henne. Det går inte riktigt som hon tänkt sig och när kåtheten slår till väljer Olivia att hängla med och ha sex med olika killar. Detta är något som ger henne ångest i efterhand då hon känner sig som en ”slampa”. I slutet av romanen inser Olivia att det är acceptabelt att ha sex utan att känna skuld och att man kan ha sex både när man är kär och när man är kåt och att det inte måste vara samtidigt.

Sara Ohlsson är född 1977 och arbetar inom tv. *Jag är tyvärr död och kan inte komma till skolan idag* är hennes hittills enda utgivna bok. Den fick stor uppmärksamhet när den kom ut och har hyllats av kritiker och läsare för sin inställning till och skildring av unga kvinnors sexualitet.

Tidigare forskning

När det kommer till Maja Hjertzell finns det en kandidatuppsats som berör romanen *Före och efter Bella*. Den handlar om hur jämställdhet behandlas i olika texter: skolors styrdokument och ungdomsromaner.¹ Det finns även uppsatser som berör Hjertzells andra roman *Henrietta är min hemlighet* men ingen av dessa är relevanta för den här analysen. *Jag är tyvärr död och kan inte komma till skolan idag* är en relativt ny roman och det finns ett fåtal vetenskapliga texter skrivna om den. Det finns en kandidatuppsats från 2011 som diskuterar romanen i samband med andra böcker inom unga vuxna-litteraturen. Fokus ligger på att hitta mönster i romanerna, se hur verklighetsförankrade de är, samt att se hur de återkopplar till en unga vuxen-läsare.² Inte heller den uppsatsen berör det valda ämnet eller är av relevans för uppsatsen.

Användningen av skevbegreppet är ännu inte särskilt utbredd och främst sker användandet inom litteraturvetenskap och genusvetenskap. Artikeln som introducerade begreppet i *Tidskrift för Litteraturvetenskap* nummer 3 från 2005 lägger grunden till dess användning och blir utgångspunkten för begreppsdefinitionen i mitt teoretiska kapitel. Den artikeln är också utgångspunkten för Mia Francks diskussion om skev i sin avhandling *Frigjord oskuld* (2009).³ Även Maria Margareta Österholms avhandling använder sig av skev som begrepp. Den utgår i sin tur mer ifrån Mia Francks applicering av skev än av den introducerande artikeln.⁴ Båda dessa avhandlingar ligger till grund för de få uppsatser på

¹ Maria Nilsson och Therese Silverloo, "Egentligen inte bara stark – nej jämställd! En studie om jämställdhet så som det framställs i läroplaner och ungdomslitteratur", Uppsala 2010, examensarbete i utbildningsvetenskap inom allmänt utbildningsområde, Uppsala Universitet, s. 1, hämtad från <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:465916/FULLTEXT01.pdf>, 2014-04-09.

² Sofia Ejheden, "Identitetssökande och kärlekstörstande. Komposition, språk och textmarkörer i unga vuxna-litteraturen", Lund 2011, kandidatuppsats i litteraturvetenskap, Lunds Universitet, s. 4, hämtad från <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOID=1977980&fileOID=1981367>, 2014-04-09.

³ Mia Franck, *Frigjord oskuld. Heterosexuellt mognadsimperativ i svensk ungdomsroman*, Åbo 2009, s. 25 f.

⁴ Maria Margareta Österholm, *Ett flicklaboratorium i valda bitar. Skeva flickor i svenskspråkig prosa från 1980-2005*, Årsta 2012, s. 117 ff.

ämnet jag kunnat hitta och för den här uppsatsens teoretiska bas rörande skev.⁵ Dessa avhandlingar är även basen för en diskussion om femininitet och *Riktiga flickor*.

Queer är däremot ett väl utforskat begrepp. Grunden för teorin står Judith Butler för och för en diskussion om queerbegreppet, *performativitet* och *den heterosexuella matrisen* utgår jag ifrån hennes verk *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity* (på svenska *Genustrubbel, feminism och identitetens subversion*) från 1990 samt hennes artikel "Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory" från 1988. Två exempel på vetenskapliga antologier skrivna på svenska som berör queer och litteraturvetenskap är: *Omklädningsrum. Könsöverskridanden och rollbyten från Tintomara till Tant Blomma* av Eva Heggstad och Anna Williams (2004) samt *Queera läsningar* av Katri Kivilaakso, Ann-Sofie Lönngren och Rita Paqvalén (2012). Det är bara den senare som har varit användbar för den här uppsatsen och då framför allt för metoddiskussionen.

En givande artikel har varit Ann Steiners text "Flickors åtrå och sexualitet i Katarina von Bredows romaner från 2000-talet" i antologin *Barnlitteraturens värden och värderingar* av Sara Kärrholm och Paul Tenngart (2012). I Steiners artikel diskuterar hon flickors sexualitet och åtrå i ungdomsromaner från ungefär samma tidsperiod som de analyserade romanerna i den här uppsatsen. Jag använder mig av Fanny Ambjörnssons avhandling *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (2008) för en diskussion rörande *flickskap* och femininitet. Slutligen kommer jag att använda mig av en essä av Gayle S. Rubin, "Thinking Sex: Notes for a radical Theory of the Politics of Sexuality" (1984) där Rubin diskuterar *sexuella hierarkier*. Det är ett begrepp som används för att förklara att det i samhället finns en hierarki mellan en påstådd "god" sexualitet och en påstådd "dålig" och avvikande sexualitet. Den "goda" sexualiteten är de sexuella handlingar som sker inom vissa normer och utifrån vissa premisser och det är bara den som anses acceptabel.

⁵ De uppsatser på ämnet jag hittat är: Johanna Hillerbrand Rune, "Skeva flickexemplar – en queerteoretisk studie om femininitet och sexualitet i Sara Stridsbergs *Darling River*", Södertörn 2013, kandidatuppsats i genusvetenskap, Södertörns Högskola, hämtad från <http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:645598/FULLTEXT01.pdf>, 2015-03-28. Elin Allvin, "Om skeva vampyrer, Riktiga pojkar och dåliga (monster)flickor. En skev/queerteoretisk studie av Bill och Sookie i Charlaine Harris *Dead Until Dark*", Uppsala 2013, kandidatuppsats i genusvetenskap, Uppsala Universitet, hämtad från <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:626710/FULLTEXT01.pdf>, 2015-03-25. Emma Maria Larsson, "En trojansk My Little Pony. En genusvetenskaplig kulturanalys av Sara Granérs seriebok *All I Want for Christmas is planeekonomi* ur ett gurliskt och skevt perspektiv", Stockholm 2013, kandidatuppsats i genusvetenskap, Stockholms Universitet, hämtad från <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:627902/FULLTEXT01.pdf>, 2015-04-10.

Teori och metod

Queer

Några av queerteorins grundpelare är dem Butler kallar för performativitet och den heterosexuella matrisen. Begreppet performativitet används för att förklara hur vi skapar kön genom medvetet könskodade handlingar. Det kan till exempel vara vår klädsel, våra gester och hur vi uttrycker oss som sammantaget skapar en bild av det kön vi önskar uppträda som.⁶ Performativitet bygger i grunden på idén om att kön är en social konstruktion, liksom andra identiteter till exempel sexualitet. Kön är inget vi *är* utan något vi *gör*. Att vara av kvinnligt kön betyder ingenting men för att besitta ett kvinnligt genus måste man *bli* en kvinna. Det blir man genom att följa de historiska och sociala normer i samhället som definierar vad det innebär att vara en kvinna.⁷ Kön samverkar i en dualitet och Butler menar att det är i just den dualiteten manligt/kvinnligt som könsrollerna blir som mest påtagliga och synliga.⁸ De individer som av olika anledningar inte lever upp till bilden av det förväntade könet straffas på olika sätt i samhället. Straffet sker både på ett öppet plan men även på ett omedvetet. Redan den minsta avvikelse från den binära uppdelningen man – kvinna leder till sanktioner, marginalisering och utanförskap eftersom vårt samhälle strikt förlitar sig på uppdelningen i två kön.⁹

Butler använder sig av begreppet den heterosexuella matrisen för att förklara hur kön/genus skapas i sociala sammanhang. Begreppet vilar på idén att vår kultur skapar begripliga kroppar genom två separerade och identifierbara kön, ett kvinnligt/feminint och ett manligt/maskulint. De är varandras motsatser och kontrasterar varandra genom en obligatorisk heterosexualitet och dess inbyggda begär. Detta begär består av tre delar: biologiskt kön, sexuellt begär och socialt kön/genus. Könet är kopplat till genus, genus är kopplat till begär och begäret fulländar cirkeln genom att kopplas tillbaka till könet. Dessa tre delar måste alltid vara kopplade till varandra. Utan en binär könsuppdelning med två motsatta kön som verkar inom en hierarki spelar det inte någon roll om en kvinna antar ett maskulint utseende. Inom den heterosexuella matrisen blir förklädnaden och det performativa en aktiv

⁶ Judith Butler, *Genustrubbel, feminism och identitetens subversion*, Göteborg 2007 (1990), s. 33 + 214 samt Judith Butler "Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology an Feminist Theory", *Theatre Journal* volym 40 nummer 4 december 1988, s. 519. Hämtat från <http://seas3.elte.hu/coursematerial/TimarAndrea/17a.Butler.performative%5B1%5D.pdf> 2015-04-15.

⁷ Butler (1988), s. 520 f.

⁸ Butler (2007), s. 53.

⁹ Butler (1988), s. 236.

handling, ett skapande av kön. Just detta skapande av kön både synliggör matrisen och bekräftar den på samma gång.¹⁰ Den heterosexuella matrisen förklarar det som annars brukar ses som en ”naturlig” heterosexualitet och en ”naturlig” attraktion och begär till det motsatta könet. Den heterosexuella matrisen är relevant för att förklara romanerna och den heterosexuella tvåsamhetsnorm som gång på gång upprepas i dem. Den hjälper oss att förstå varför det finns en ”obligatorisk” heterosexualitet i vårt samhälle samt varför det är tvunget med binära könsuppdelningar. Detta är något som även reproduceras i romanerna.

Skev

Skev är ett relativt nytt teoretiskt begrepp och introducerades i ett nummer av *Tidskrift för Litteraturvetenskap* från 2005. Artikelförfattarna utgår ifrån det norska ordet *skeivt* som vanligtvis, men inte enbart, används som en synonym med queer i Norge. De menar att queer framför allt är användbart när det kommer till att diskutera heteronormativitet och sexualitet och att det saknas ord som anknyter till andra former av avvikelser från det förment normala. Genom att använda sig av skev för alla avvikelser som inte rör sexualitet menar de att queer inte tappar sin pregnans. En skev tolkning av en litterär text menar artikelförfattarna är att leta efter allt som sticker ut från normen och stör och att hela tiden ha ett skevt perspektiv på texten.¹¹ Mia Franck är den första att använda skev i en avhandling med *Frigjord oskuld* från 2009. Här väljer Franck att ”[...] använda skev som ett sätt att beskriva queer då skev också kan inkludera andra kategorier än sexualitet.”¹² Ordet skev har också betydelsen på svenska som sned, vind, snedvriden och förvänd.¹³

I den här uppsatsen kommer teorier om både queer och skev att appliceras. Skev som jag framhållit kommer vara ett komplement till queer och främst användas för att förklara avvikelser som inte rör sexualitet. Det ger mig en chans att vara mindre avgränsad och bunden till sexualitet och heteronormativitet än om queer varit den enda teorin. Avvikelser från normen av att till exempel vara flicka berör andra punkter än kön och sexualitet och det är här skev blir användbart. För att belysa det avvikande behövs det även fokus på vad som är

¹⁰ Butler (2007), se kapitlet ”Förbud, psykoanalys och skapandet av den heterosexuella matrisen” s. 91-144.

¹¹ Eva Heggestad, Maria Karlsson och Anna Williams, ”Inledning” i *Tidskrift för litteraturvetenskap* Trettiofjärde årgången nummer 3 2005s, 3, kopia i författarens ägo.

¹² Franck, s. 25.

¹³ Franck, s. 25.

”normalt” och hegemoniskt.¹⁴ För att kunna förklara vad som är normalt behöver jag sätta in begreppet i de enskilda romanernas kontext och utifrån det skilja ut egenskaper och beteende som anses normala och önskvärda. Österholm väljer att använda sig av begreppet Riktig flicka för att belysa den normativa femininiteten och flickrollen.¹⁵ Österholm hämtar i sin tur termen Riktig flicka från två av de skönlitterära texter hon använder sig av i sin avhandling: novellen ”Lilla Kräks första bal” av Malin Lindroth och *Aliide, Aliide* av Mare Kandre. Vad som utmärker en Riktig flicka är kontextbundet och skiftar därmed mellan olika romaner. Några egenskaper som Österholm tillskriver Riktiga flickor utifrån sina analyserade romaner är att de har ett traditionellt feminint yttre, betar sig ”tjejigt”, väntar på drömprinsen och är duktiga och skötsamma.¹⁶ Begreppet Riktig flicka kommer att användas i den här uppsatsen för att belysa normer och avvikelser och jag kommer då sätta det i den aktuella kontexten.

Både Franck och Fanny Ambjörnsson diskuterar femininitet och Franck menar att det är en konstruerad kategori och verkar i en dikotomi med maskulinitet. Att det är konstruerat gör att både femininitet och maskulinitet ständigt är i omvandling och att det hela tiden flyttar normer. Att överskrida och bryta de uppsatta normerna för femininitet upplevs som något avvikande och är ett icke-önskvärt beteende.¹⁷ Ambjörnssons avhandling bygger på intervjuer och fältstudier med gymnasietjejer för att se hur klass, kön och sexualitet skapar femininitet och ett normativt flickskap. Hon utgår ifrån Butlers idéer om performativt kön och menar att vissa handlingar skapar femininitet. Vilka handlingar som krävs är kontextbundet och består av olika kategorier kopplade till klass, kön och sexualitet.¹⁸ Jag kommer liksom med begreppet Riktig flicka sätta femininitet och flickskap i den aktuella kontexten för att genom det hitta avvikelser och skevheter.

Sexuell hierarki

Den amerikanska kulturanthropologen Gayle Rubin utgår ifrån idén att det finns en normerande sexualitet som är den som vårt samhälle har godkänt. Utanför denna sexualitet hamnar allt som anses avvikande och därmed också perverst. Rubin talar om en sexuell

¹⁴ Sanna Karkulehto, ”Litteraturforskning och queerpolitisk läsning”, i *Queera läsningar* av Katri Kivilaakso, Ann-Sofie Lönnngren och Rita Paqvalén, Årsta 2012, s. 24.

¹⁵ Österholm, s. 58.

¹⁶ Österholm, s. 98.

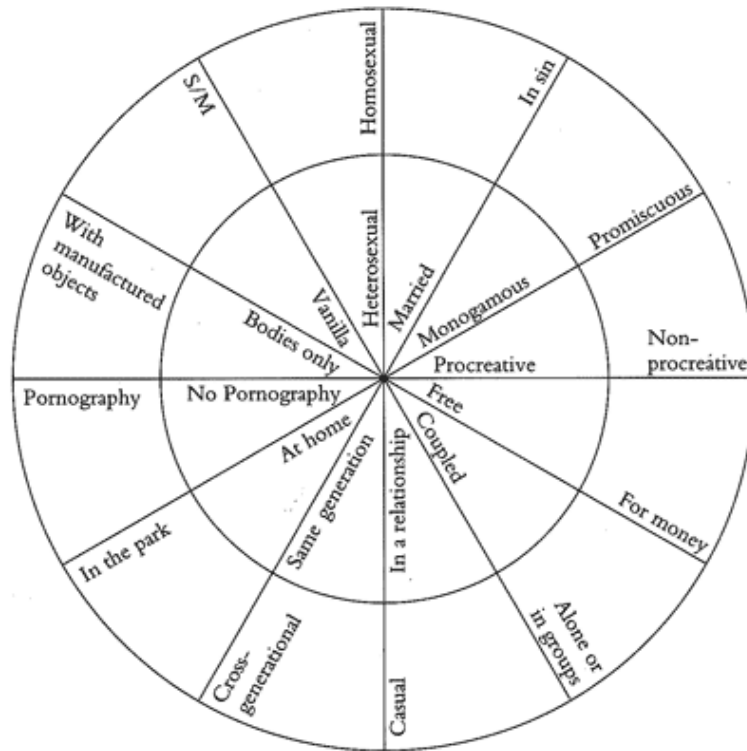
¹⁷ Franck, s. 23 + 189.

¹⁸ Fanny Ambjörnsson, *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm 2008, s. 11 ff.

hierarki (se figur 1) där den sexualitet som anses god och normal befinner sig inom den inre cirkeln. Exempel på vad som räknas till god sexualitet är bland annat den sexualiteten som är heterosexuell, monogam, kopplad till ett äktenskap, reproduktiv, inte involverar pengar och håller sig inom ett närliggande åldersspann. Rubin menar att den inte heller får innehålla pornografi, sexleksaker eller några andra genus än en man och en kvinna. Allt som faller utanför detta anses perverst och onaturligt. Med figuren vill Rubin visa på hur den normala sexualiteten är den som befinner sig i mitten, medan de avvikande sexuella handlingarna ligger i en yttre cirkel runt om och därmed hela tiden befinner sig i periferin. Det är bara en del av människans sexualitet som anses tillåten, hälsosam och ”normal”.¹⁹ Detta hierarkiska system grundar sig i ett västerländskt sätt att se på sexualitet och som i sin tur vilar på en kristen bas. Vilka sexuella handlingar som är godkända eller inte har förändrats över tid och är påverkade av en social, historisk och samhällelig kontext. Hierarkin har flytande gränser och det kan exempelvis vara acceptabelt att vara homosexuell om det sker inom ramarna för en godkänd sexualitet i till exempel en monogam relation, kanske till och med inom ett äktenskap på de platser där det är tillåtet.²⁰ Rubins figur är från 1984 och sedan dess har gränserna för en normal och en onormal sexualitet flyttats men teorin är fortfarande användbar idag. Det är bara innehållet i cirklarna som behöver modifieras.

¹⁹ Gayle S. Rubin “Thinking Sex: Notes for a radical Theory of the Politics of Sexuality” s. 152. Hämtat från <http://www.feminish.com/wp-content/uploads/2012/08/Rubin1984.pdf>, 2015-04-10.

²⁰ Rubin, s. 151.

Figur 1²¹

Metod

För att använda teorier om skev och queer kommer jag att göra en queer och skev läsning av romanerna. Det betyder att jag kommer leta efter avvikelser och skevheter i texten och sedan undersöka dem närmare i en teoretisk kontext. Att intressera sig för textens sprickor är även den metod som rekommenderas för en queer läsning i antologin *Queera läsningar*.²² Franck undersöker kön och sexualitet i sin avhandling och menar att detta uttrycks på två sätt i romanerna. Både genom direkta uttalanden av karaktärerna, men även genom en ideologiskt betydande undertext.²³ Jag håller med Franck om dessa två uttryckssätt och kommer alltså att leta efter allt jag tycker verkar onormalt och avvikande när det kommer till de olika karaktärernas beteenden och uttryck men också underliggande i texten. Detta kan jag endast göra genom en textnära läsning. Österholm menar att skevteorin är ett sätt att analysera och

²¹ Rubin, s. 153.

²² Katri Kivilaakso, Ann-Sofie Lönngren och Rita Paqvalén, "Förord" i *Queera läsningar* av Katri Kivilaakso, Ann-Sofie Lönngren och Rita Paqvalén, Årsta 2012, s. 10.

²³ Franck, s. 34.

upptäcka olika sorters femininiteter, särskilt de icke-normativa.²⁴ Det gör begreppet användbart då jag vill undersöka hur femininitet skapas i romanerna.

Analys

Utanförskap

I *Före och efter Bella* kretsar Bellas skevhet framför allt kring två olika saker. Dels vägrar hon att följa normen för hur en Riktig flicka ska vara när det kommer till beteende och utseende, och dels har hon en politisk övertygelse som yttrar sig både i diskussioner och politisk aktivism. Det senare är något som inte är uppenbart från början men som bidrar till Bellas isolering och utanförskap under romanens gång. Men det är också det som till slut knyter henne samman med andra människor, framför allt med Filip.

Protagonisten Filip och hans klass har gått tillsammans i nio år när Bella börjar i klassen under sista terminen i nian. Hon sticker omedelbart ut och det har inte bara att göra med att hon inte känner någon och kommer från en annan stad. Istället beror det på att hon redan första skoldagen inte beter sig som de andra i klassen, då framför allt tjejerna. Filips första beskrivning av henne handlar just om att hon inte är som alla andra: ”[d]et var det första man la märke till hos Bella, att hon var allvarlig. Hon flinade inte upp sig så där som andra tjejer.” (s. 10) Bella fortsätter att bryta normer redan första skoldagen när hon lägger sig i en diskussion under samhällslektionen. Det finns en oskriven regel om vilka som talar och när som har utvecklats under de nio åren klassen har gått tillsammans. Här bryter även Filip mot reglerna när han för ovanlighetens skull också väljer att delta i diskussionen. Båda blir uttittade när de talar men får ingen större respons då de som brukar prata inte tycker att de nya förtjänar ett svar. Som ny i klassen känner inte Bella till gruppens oskrivna regler och hennes främlingskap gör att hon bedöms hårdare än de andra i klassen. Liknande beteende noterar Franck i sina analyserade romaner.²⁵

Bella är troligtvis medveten om sin skevhet och den är till stor del självvald. Österholm menar att flera av hennes kvinnliga protagonister varken kan eller vill vara Riktiga flickor och gör ett avsiktligt val kring sin skevhet.²⁶ Bella är framför allt skev på grund av sin politiska ideologi och aktivism och detta är något hon valt själv. Det är även hennes politiska

²⁴ Österholm, s. 296.

²⁵ Franck, s.162.

²⁶ Österholm, s. 112.

övertygelse som är orsaken till att hon är skev på andra sätt, till exempel att hon medvetet inte följer vissa normer rörande femininitet. Istället för att välja att hålla tyst om vissa saker tar Bella alltid en diskussion även om hon är ensam om sin position. Hon försöker dessutom involvera andra personer i sina diskussioner och övertygelser och Filip tänker vid ett tillfälle när hon hållit en politisk monolog att "[s]å där pratade hon, som en debattartikel. Hon krävde att man skulle ha en åsikt om allt hon sa och helst skulle man skrika ut det över hela plugget eller på stan." (s. 78)

I början är Filip, liksom alla andra, skeptisk mot Bella och hennes avvikande beteende. De andra i klassen tycker att hon är för intensiv, "[j]ag tycker hon verkar lite överspänd." (s. 23) Bella söker aktivt upp Filip som vän efter att han uttalat sig under debatten den första skoldagen på ett sätt som hon håller med om. Men under deras första samtal ensamma blir Bella plötsligt oförklarligt arg på Filip när han ifrågasätter om det är till någon nytta att dö för vad man tror på. När hon utan förklaring stormar ifrån bordet och lämnar Filip ensam på kaféet tänker han att klassen har rätt om Bella. "Det är nog som de säger, hon är inte så stabil precis. Överspänd. Men det får ju finnas gränser, hon kan ju inte bara komma och dra in folk i en massa bråk och gå omkring och vara otrevlig." (s. 27) Som vi kan se i citatet ger Filip Bella en del av skulden för sitt utanförskap eftersom hennes skeva beteende gör att hon inte passar in. Denna typ av skuldbeläggande uppmärksammar Franck också i sin avhandling i en analys av Inger Edelfeldts roman *Juliane och jag* som också berör en tjej som börjar i en ny klass och har svårigheter att passa in. I båda romanerna misslyckas de nya tjejerna med prestera rätt beteende i relation till sina klasskamrater. Framför allt misslyckas de båda med att göras begripliga inom en heteronormativ diskurs.²⁷

Genom hela boken diskuteras Bellas utseende. Framför allt när hon är ny i klassen och i slutet av boken när skolan anordnar en skönhetstävling som Bella ställer upp i för att kunna protestera från scenen. Första skoldagen konstaterar Filips vän Magnus att Bella inte är snygg. "'Du kan väl inte påstå att du tycker hon är snygg?' Det var egentligen ingen fråga, bara ett konstaterande. Hon var inte snygg." (s. 10) För Magnus handlar det lika mycket om hennes faktiska utseende som hennes beteende. Han ogillar hennes sätt att vara och att hon inte betar sig som tjejerna i klassen, alltså som tjejer bör vara enligt honom. Att hon inte kan göras begriplig bidrar till att han inte heller gillar hennes utseende. Detta gör Filip irriterad och det blir inte bättre när hans flickvän frågar om Bellas utseende. "'Är hon snygg?' sa Saga, utan att öppna ögonen. 'Det var fan vad alla verkar tycka att det är viktigt.' [...]

²⁷ Franck, s. 162.

’Men jag skämtade bara Fillepille, det är sådant man säger.’” (s. 15) Sagas kommentar visar på att utseendet på folk är något som diskuteras och som är viktigt. När Filip försvarar Bella inför klassen ifrågasätts omedelbart hans motiv: ”’[d]u tycker ju hon är snygg!’ väste Magnus och dunkade mig i ryggen.” (s. 23) Filips vän tror direkt att det betyder att Filip måste vara intresserad av Bella på något mer plan än vänskapligt. Det är den enda anledningen han kan komma på till varför Filip skulle vilja försvara en tjej han inte direkt känner.

Bellas utseende kommenteras fortsatt genom boken och när hon ställer upp i skönhetstävlingen och får sitt hår och smink professionellt gjort och har på sig kläder klassen inte är vana att se henne i är det som att hon blir mer accepterad. Franck skriver att kläder och smink fungerar performativt för tjejerna i hennes romaner. Det hjälper till att skapa bilden av femininitet. Hon fortsätter vidare med att tjejer förväntas att gilla smink och kläder och att det kan bidra till en förvandling till en mer normativ femininitet, något som omgivningen tolkar som något positivt.²⁸ Franck menar även att det är skolklassen som sätter regler för flickskap och femininitet och hur dessa normer ser ut i deras specifika kontext.²⁹ Det är alltså klassens normativa femininitet som Bella härmar och det är därför Bella får en så positiv reaktion från de flesta i sin omgivning efter att hon klätt upp sig och sminkats. Hon uppfyller nu deras bild av normativ femininitet och påminner om en Riktig flicka. Franck påpekar att det sociala värdet och en tjejs status är kopplat till att hon kan visa upp rätt sorts femininitet, vilket gör att Bellas status tillfälligt höjs.³⁰ Den positiva reaktionen lägger sig dock snabbt när Bella under tävlingens gång börjar med sin protest mot skönhetsideal. Efteråt är det många som är förbannade och tycker att hon förstörde tävlingen. Filips vän kan inte förstå varför Bella agerar som hon gör. Han menar att hon hade kunnat ”’[...] vara jävligt läcker när hon anstränger sig.’” (s. 146) Men det menar han inte bara att hon kan vara snygg utan att hon kan vara en Riktig flicka. Det verkar provocera vännen extra mycket att han anser att Bella kan vara Riktig flicka om hon vill men att hon aktivt väljer att inte vara det. Sen kan det diskuteras om Bella hade kunnat vara en Riktig flicka på heltid även om hon inte hade gjort vissa val eller om hennes skevhet är för stor. Kan alla tjejer bli Riktiga flickor? Utan tjejer som avviker från normen av Riktig flicka finns det ingenting att ställa normen mot. Det behövs avvikelser för att normen ska existera då de verkar i en dikotomi. Österholm beskriver hur hennes skeva

²⁸ Franck, s. 260.

²⁹ Franck, s. 204.

³⁰ Franck, s. 139.

flickor använder Riktiga flickor som sin motsats och vi kan anta att detsamma gäller Riktiga flickor i förhållande till de skeva.³¹

För Bella är det politiska viktigt och hon genomför en del aktioner för att föra fram sitt feministiska budskap. Filip kommer i början av deras vänskap på henne med att klottra över en högt uppsatt reklampelare och hon gör även mindre aktioner. Efter vännens självmord har Bella en felaktig syn på vad som hände och hon vägrar tro att självmordet inte var en politisk handling. Det leder till att hon själv allvarligt överväger att begå självmord genom att tända eld på sig själv offentligt som en protesthandling. Det är först här hon inser vidden av sin döda väns desperation och depression och slutar tro att det var politiskt motiverat. Detta blir vändpunkten för några av Bellas mer extremt skeva sidor även om hon inte slutar upp med sin politiska övertygelse. På ett sätt kan man se händelsen som att Bella blir mer vuxen och lär sig se gråzoner i en tidigare svart/vit värld av ”rätt” och ”fel”.

Huvudpersonen i *Jag är tyvärr död och kan inte komma till skolan idag* heter Olivia. Hon är i början av romanen inte särskilt skev alls utan en ganska normal 17-åring. Hon har vänner, läser naturinriktning på gymnasiet, är söt och har en pojkvän. Det är när han gör slut som Olivia börjar förändras. Hon blir deprimerad av att pojkvännen gjort slut och har inte lust till att gå i skolan och umgås med vänner. Längre fram utmärks Olivias utanförskap främst av hennes utåtagerande sexualitet. Det är inte Olivia som är den mest skeva karaktären i romanen utan hennes vän Jenni. Franck diskuterar bipersonernas funktion utifrån begreppet *flankflicka* som är myntat av litteraturvetaren Maria Österlund. Flankflickan verkar oftast som en kontrast till huvudpersonens antingen duktiga flicka eller dåliga flicka.³² Jenni är sinnebilden av en ”dålig” flicka och hennes vänskap med Olivia har legat på is i ett par år av just den anledningen. Jenni är tjejen som sägs ligga med alla och har ett rykte om att vara promiskuös. När de pratar om henne säger Emma: ”[d]u vet att han har legat med Jenni, va? [...] – Det har väl alla.” (s. 189) Franck skriver att den ”dåliga” flickan nästan uteslutande blir ”dålig” på grund av sin sexualitet, hon håller sig inte inom ramarna för det normativa flickskapet.³³ När Olivia tar för sig mer sexuellt växer hennes vänskap med Jenni eftersom hon inte dömer hennes beteende så som hennes andra vän.

Riktiga flickor och den perfekta flickvännen

³¹ Österholm, s. 112.

³² Franck, s. 144.

³³ Franck, s. 145.

Filips flickvän genom halva *Före och efter Bella*, Saga, är ett exempel på hur en Riktig flicka ska vara. Hon beskrivs som vacker, snäll och spelar handboll på fritiden. Hon framställs som en normal tjej på de flesta sätt: hon är snygg men inte överdrivet snygg, har många vänner, gillar att festa men är inte en partyprinsessa. Överlag beskrivs hon som en typisk 15-årig tjej. Det finns ett undantag som gör att även Saga bryter mot normen och det rör hennes sexualitet. Det är lätt att jämföra Saga och Bella med varandra då den ena är Filips flickvän och den andra blir hans bästa vän och i slutet av boken eventuellt hans flickvän. De är sina raka motsatser: Bella som den skeva och politiska tjejen och Saga som en Riktig flicka som följer samhällets givna normer rörande femininitet.

När Filip blir vän med Bella upplever hans flickvän Saga det som problematiskt då hon känner att Bella hotar hennes och Filips relation. Hon upplever det så eftersom den heterosexuella matrisen försvårar vänskap mellan män och kvinnor då de hela tiden förväntas känna en sexuell attraktion till varandra.³⁴ Det framkommer i boken att hon inte helt gillar att Bella och Filip ska gå på bio tillsammans och han känner det som att han genast måste förklara sina intentioner med Bella och bedyra att de bara är vänner. ”Jag var så rädd att hon skulle tro att något var på gång, att jag på något sätt var intresserad av Bella, att jag verkligen gick upp i varv.” (s. 42) Händelsen med Saga och biobesöket får Filip att fundera vad Bella egentligen tycker om honom och varför hon bjöd med honom på bio. Han undrar om det är vänskap eller om hon vill ha en romantisk relation. Han kommer också på att Bella nog inte känner till hans relation med Saga vilket ökar hans undran.

Tänk om Bella var intresserad av mig? Tänk om det var därför hon ringde och ville att vi skulle gå på bio? Nej, hon betedde sig verkligen inte som om hon var intresserad på det sättet. Hur man nu betar sig då. Hon var ju inte precis som de andra tjejerna heller, så man kanske inte kunde vara helt säker på hur hon skulle vara om hon var kär. Men det verkade inte alls så. (s. 50)

Filips osäkerhet grundar sig inte bara på att Bella är en tjej som vill vara hans vän utan på att han inte kan läsa av hennes signaler och beteende eftersom det skiljer sig från vad han är van vid. Hennes skevhet gör det svårt för de andra att läsa av henne och förutse hennes agerande. Filip erkänner samtidigt att han inte är helt säker på hur andra tjejer, tjejer som han betraktar som Riktiga flickor, betar sig när de är kära heller.

³⁴ Butler (2007), s. 128 ff.

Jag är tyvärr död och kan inte komma till skolan idag inleds med att Olivias pojkvän John gör slut. Han är dessutom lite över tre år äldre än Olivia och är det är hans bild av hur tjejer ska vara som hon har övertagit. Att John är äldre än Olivia och den mer erfarna av de två gör också att hon ännu mer ser upp till honom och lyssnar på hans åsikter. Han är inte tillräckligt gammal för att passa in i den stereotypa bilden av ”den mogna mannen”, men det går fortfarande att se vissa kopplingar till denna stereotyp. Exempelvis i hur han lär henne olika saker, både rörande sex men också rörande hennes liv och framtid. Det sägs inte rätt ut i boken men det antyds att Olivia väljer att gå naturinriktning istället för estetisk inriktning på gymnasiet för att John inte tycker att man kan bli något om man går estetisk. Han har hela tiden övertaget i deras relation och är den som sitter på maktpositionen.³⁵ Det är självklart att det är han som avslutar relationen med Olivia och inte tvärt om.

När Olivia vill få tillbaka John är hennes plan att visa att hon är den perfekta flickvännen. Det gör hon genom att försöka uppfylla hans kriterier. ”Den perfekta flickvännen enligt John: söt (men inte för sexig), glad och rolig (men inte gapig och flamsig), snäll och omtänksam.” (s. 44) Olivias bästa vän Emma har en relation med Johns bror och hon är den som hjälper Olivia med planen om den perfekta flickvännen. När inte Olivia lever upp till bilden av den perfekta flickvännen blir Emma sur och upplever Olivias beteende som skevt. Det gäller även hur Olivia beter sig när John gjort slut. Genom Emma får både Olivia och vi som läsare ta del av hur en tjej borde bete sig och vad som är den rådande normen. Som när Emma får veta att Olivia ringt John trots att de gjort slut. Emma behöver inte ens uttrycka sig i ord inför Olivia, hon märker ändå tydligt på Emmas fysiska reaktion att hon gjort något fel: ”jag vet att hon tycker att jag är svag, att jag borde skärpa mig och vara glad och charmig och oemotståndlig, inte brudigt gråtig.” (s. 25) Olivia och Emma skriver ner sin plan om hur Olivia ska få tillbaka John och den innehåller framför allt instruktioner om hur Olivia ska vara och bete sig. ”Påminna John om allt som varit bra, visa att Olivia är den perfekta flickvännen (alltså inte gråtig och klängig) (men snygg och rolig). Skicka fina sms. Ringa och vara glad och rolig. Träffas och vara snygg och charmig.” (s. 37)

De normer som sätts upp av John och Emma består av både egenskaper man bör besitta, men lika viktigt är det att lista negativa egenskaper och beteenden som man absolut inte bör ha. Det handlar hela tiden om att inte överdriva något: inte för sexig men fortfarande attraktiv, rolig men absolut inte högljudd och flamsig. När Olivia inte uppfyller dessa krav så straffas hon på olika sätt. Det kan vara att Emma ger henne blickar med underliggande

³⁵ Franck, s. 102 f.

betydelse eller att John inte vill återuppta deras relation. Olivia vill inte vara skev utan gör i början av romanen allt för att passa in. Detta förändras sedan under bokens gång. Österholm menar att de medvetet skeva flickorna i hennes analyserade romaner förhåller sig till en person de tycker är en Riktig flicka och utgår ifrån denna person i sin skevhet.³⁶ För Olivia finns det framför allt två Riktiga flickor som hon förhåller sig till. Den ena är vännen Emma och den andra Riktiga flickan är hon själv, eller hur hon kan vara och har varit tidigare. Det är den Olivia som Emma, och framför allt John, vill se. Även från andra personer i boken reproduceras normer, också från Olivias håll. Vid ett tillfälle följer hon med sin vän Tor som ska köpa underkläder till sin nya flickvän och de är inte överens om vad han ska köpa. ”Jag lyckas till slut övertala honom att välja vitt istället för svart, och boxer istället för string. – Och du är helt säker på att hon inte kommer tro att jag är kristen? – Helt säker.” (s. 127) Valet av underkläder handlar både om vilket budskap Tor vill ge sin flickvän men även vad Olivia tror att flickvännen i sin tur vill sända ut för budskap när hon bär underkläderna. Här vinner Olivia och den bild av hur en flickvän ska vara som hon fått av John, sexig men absolut inte för sexig.

Vid ett tillfälle i romanen beskrivs det hur Olivia märker att Emma fått mens genom att hon får syn på en fläck på hennes trosor. ”Hon har kort klänning och nakna ben, vinkeln från golvet gör att jag ser trosorna och det har läckt en mörkröd rand. Jag säger ingenting, vill inte att hon ska tycka att jag är äcklig som har sett.” (s. 8) Scenen får Emma att verka mer mänsklig eftersom hon genom resten av boken ställer väldigt höga krav på perfektion och rätt beteende från Olivia. I och med den här scenen får vi veta att inte ens Riktiga flickor, exempelvis Emma, är perfekta hela tiden. Varken Emma, Olivia eller karaktären Saga i *Före och efter Bella* klarar alltså av fullt ut att vara en Riktig flicka. Det är alltid något i romanerna som får dem att visa en skev sida av sig själva. I Österholms slutdiskussion kommer hon fram till samma sak. Riktiga flickor skildras i romanerna men om vi tittar närmare på dem och förbi den perfekta fasaden döljer det sig en skevhet hos även dem. De är bara bättre på att dölja den. Vidare menar Österholm att idéföreställningen om en Riktig flicka ligger hos de som upplever sig själva som skeva och som gör en jämförelse med tjejer i sin närhet.³⁷ För Österholm blir det intressanta inte skillnaden mellan skeva flickor och Riktiga flickor utan att det finns en sådan stark föreställning om Riktighet, trots att ingen klarar av att uppnå det fullt ut.³⁸ Franck diskuterar svårigheten med att leva upp till den

³⁶ Österholm, s. 112.

³⁷ Österholm, s. 300.

³⁸ Österholm, s. 301.

normerande femininiteten och poängterar hur komplexa kraven är och hur mycket olika krav och normer en tjej måste nå upp till.³⁹ Det är inte konstigt att ingen fullt ut kan leva upp till normen Riktiga flicka, det är trots allt en idealbild.

Att idén om den Riktiga flickan formas med utgångspunkt från den skeva tjejen märks i *Före och efter Bella*. Utöver alla normer om Riktighet och femininitet som förmedlas av olika individer i Bellas närhet och av samhället bildar även Bella sina uppfattningar. När hon deltar i skolans skönhetstävling för att kunna protestera framkommer det att hennes syn på Riktiga flickor också är full av fördomar och normer. När det är Bellas tur att svara på individuella frågor börjar hon prata om skönhetsideal och ätstörningar men hon gör även kopplingar mellan skönhet och låg intelligens. Hon tror att om man ställer upp i skönhetstävlingar är man korkad och lurad av skönhetsindustrin och när man bryr sig så mycket om sitt utseende kan man aldrig bry sig om samhällsfrågor. Detta speglar Bellas syn på Riktiga flickor och gör det ännu tydligare till varför hon så starkt tar avstånd från att vara som en av dem. Franck menar att en skev tjejs motstånd mot normativ femininitet och Riktiga flickor kan handla om ett motstånd mot underliggande maktstrukturer, något som är sant i Bellas fall.⁴⁰

Sexualitet

Det var med John som Olivia förlorade sin oskuld och innan de gör slut är han hennes enda sexuella partner. Även här har Olivia tagit över Johns värderingar av hur saker och ting ska vara. Han artikulerar sina åsikter tydligt och det gäller även hur han anser att man ska bete sig kring sex. Till exempel får man som tjej inte gilla sex för mycket, man får inte vara ”sexgalen”. ”-Men du är ju inte sexgalen. – Inte du heller, sa han. Jag skulle aldrig kunna vara ihop med en sexgalen tjej.” (s. 81, kursivering i originalet) Det finns även vissa sexuella handlingar som tjejer inte ska göra enligt John. Oralsex är en sådan sak och när Olivia är på väg att ge John oralsex en gång stoppar han henne och säger ”- Nej inte så, sa han och drog upp mig. Du är ju min flickvän.” (s. 148, kursivering i originalet) Det framkommer också att John varje gång efter det att de haft sex säger till Olivia att hon är ”fin”. Olivia är nöjd med deras sexliv under tiden de är tillsammans. När hon har sex med fler personer börjar hon dock att omvärdera det och inser att det inte var så bra som hon trodde. Det framkommer i ett

³⁹ Franck, s. 161.

⁴⁰ Franck, s. 184.

samtal med hennes bästa vän att hon inte fick orgasm särskilt ofta, om ens någonsin, när hon hade sex med John. Det skrivs inte ut om Olivia får orgasm med någon av de killar hon har sex med efter John, men det beskrivs som njutbart och att hon tycker om det. I Steiners artikel om Katarina von Bredows ungdomsromaner lägger hon märke till att uteblivna orgasmer och otillfredsställande sex kan vara en indikator på att karaktären är tillsammans med fel kille. När hon sedan hittar rätt partner är också sexlivet bättre och hon får orgasmer.⁴¹

I *Före och efter Bella* har Filip och Saga varit tillsammans ett par veckor och de har ännu inte haft sex. De är går båda i nian och är relativt unga och är osäkra på om de är redo för sex. De känner en press från samhället och klasskompisar om att ha sex och Filips kompis frågar hela tiden om de har haft sex ännu. Det är viktigt att sluta vara oskuld eller att åtminstone inte erkänna sin oskuld. Filips vänner pratar om sex på en förfest. ”Nej, man börjar bli lite rastlös. Snart går man ju ut nian och har oskulden kvar.” [---]’Före skolavslutningen, eller senast då måste du väl ha gjort det.” (s. 58) Som killar förväntas både Filip och hans vänner dessutom att ha en större sexlust än tjejerna. Men även tjejer förväntas förlora oskulden i en viss ålder och Franck menar att i hennes romaner talas det ofta om sex som något som man ska få undanstökat, precis som Filips vänner uttrycker det.⁴² Det var Saga som tog initiativ till att de skulle inleda en relation och det är hon som tar initiativ till att de ska ha sex men till bådars förvåning så vill inte Filip. ”Men vi gjorde det inte. Saga mumlade något om skydd, att hon hade, om jag ville, så fanns det. Men jag ville inte. [...] Annars är det ju killen som ska vara ivrigast, eller hur? Alltid redo, va? Jag tyckte det räckte, det vi gjorde.” (s. 32) Sagas initiativ gör henne skev i den specifika situationen då det är killen som förväntas ta initiativ till sex. Här lever hon inte upp till bilden av en Riktig flicka.

På en fest under alkoholpåverkan ljuger Filip och säger att han och Saga har haft sex när hans vän frågar. Han säger även att Saga hade fixat skydd vilket får kompisen att bli imponerad över Sagas beteende. ”Hon måste ha varit ganska villig då?” [...] ’Jag visste att hon var en het brud’”. (s. 63) Samhället har en bild av ungas sexualitet enligt vilken killar förväntas vara mer drivande och sexuellt intresserade än tjejer. Eftersom tjejer är medvetna om dessa ideal men samtidigt känner kåthet, får de istället dölja sina känslor.⁴³ Filips vän reagerade med att uppskatta Sagas initiativ och kåthet men han hade lika gärna kunnat fördöma det. När Olivia i *Jag är tyvärr död och kan inte komma till skolan idag* visar och

⁴¹ Ann Steiner, ”Flickors åtrå och sexualitet i Katarina von Bredows romaner från 2000-talet” i *Barnlitteraturens värden och värderingar* red. Sara Kärrholm och Paul Tenggart, Lund 2012, s. 266.

⁴² Franck, s. 166.

⁴³ Steiner, s. 265.

agerar på sin kåthet bemöts hon av både reaktioner som Filips vän men även på fördömande reaktioner. Hon förstår inte sin kåthet och ser den som onormal, något hennes vän försäkrar henne inte är fallet. ”Jag tror att jag är nymfoman, säger jag. – Äh, säger Jenni. [...] – Jag tänker sjukt mycket på sex. Jag vill ligga med en massa killar som jag inte alls gillar. – Det gör väl alla.” (s. 244) Inte heller Saga har agerat som en Riktig flicka utan tagit för många initiativ till sex och visat sin kåthet. Samtidigt har hon gjort det inom ramarna av ett monogamt förhållande, vilket gör det mer acceptabelt enligt Rubins modell om sexuella hierarkier.⁴⁴

Olivia förhåller sig till Johns normer och idéer rörande sexualitet men hon förhåller sig även till samhällets ideal. Hennes vänner Emma och Jenni representerar på ett sätt samhällets delade syn på sexualitet och dess uppdelning av hora – madonna. Emma representerar den Riktiga flickan och vad som anses ” normalt ” i samhället rörande sexuellt beteende och Jenni representerar den avvikande och därmed ” dåliga ” sexualiteten. Jenni är känd på skolan och i vänskapskretsen som ” slampig ” och ” horig ” och som någon som har sex med många killar. Hon tar för sig sexuellt och tar gärna själv initiativ till sex. Emma har också sex men hennes sexliv sker inom ramarna av ett monogamt förhållande, liksom Olivias gjorde tidigare. Balansen mellan hora – madonna handlar lika mycket om att inte ha för mycket sex och sex på fel sätt som att man ska ha sex.⁴⁵ Man får absolut inte vara frigid och barnslig, något som man riskerar att uppfattas som om man inte har haft sex. Franck talar om begreppet *heterosexuellt mognadsimperativ* för att förklara hur unga personer får status genom att ha sexuell erfarenhet och genom att iscensätta heterosexualitet. Detta samtidigt som de aldrig får ha för mycket sex eller sex med fel personer.⁴⁶

Som läsare får vi veta väldigt lite om Bellas sexualitet i *Före och efter Bella*. Att hon är skev gör både att hon inte anses snygg men också inte sexualiseras i lika hög utsträckning av killarna på skolan och i klassen. Hon iscensätter inte heterosexualitet som man ska och konsekvensen blir att hennes förmenta heterosexualitet ifrågasätts. ” Hon gillar väl bara tjejer. ” (s. 129) Bellas bristande intresse av att iscensätta sin heterosexualitet och sitt flickskap kombinerat med hennes politiska åsikter gör att hon stämplas som lesbisk av killarna i klassen. Detta handlar inte bara om hennes läggning utan även är en tydlig negativ markering mot hennes utseende och beteende. Hon är inte åtråvärd.

⁴⁴ Rubin, s. 152.

⁴⁵ Steiner, s. 269.

⁴⁶ Franck, s. 30 + 139.

Emma visade sitt missnöje med Olivias beteende efter att John gjort slut. Hon visar även sitt missnöje när Olivia utvecklar en sexualitet som inte Emma godkänner. När hon tycker att Olivia legat med för många killar kallar hon henne rakt ut för hora under ett bråk. ”Emma kallade mig hora. Hon skrek att jag är fittig, att hon fattar varför ingen vill ha mig på riktigt. Jag antar att hon har rätt.” (s. 264) Franck skriver att kvinnors sexualitet måste regleras och att den regleringen till störst del sköts av kvinnor själva.⁴⁷ Emma försöker styra Olivias sexualitet och även Olivia själv försöker reglera den. Olivia skäms över sina sexuella partners och för sina handlingar. Hon tror sig veta att sitt agerande är felaktigt och att hennes sexualitet är skev i förhållande till rådande normer. Hela tiden återkommer det att Olivia känner stark ångest och skuld för sitt beteende när hon hånglat med en kille eller haft sex efter att John gjorde slut.

Olivias ångest består av två delar, den ena är att John ska få reda på vad som hänt och därmed upptäcka att hon inte är den perfekta flickvännen och då inte vilja ha tillbaka henne. Den andra delen är att hon upplever sig själv som ”slampig”, att hon är lätt att få i säng och att hon ska få dåligt rykte. Steiner menar att det i hennes analyserade romaner finns en sensmoral som säger att om du drivs i första hand av din sexualitet kommer du att göra misstag.⁴⁸ Det går delvis att applicera på Olivias ånger över delar av sina sexuella upplevelser. Men till skillnad från Steiners romaner är det samhället som får Olivia att känna att det var misstag snarare än hur hon själv egentligen upplever det. Så fort Olivia börjar ha sex med andra killar blir hon ifrågasatt av sin vän. En del av ifrågasättandet handlar om att Olivia har sex utan att vara kär, att hon istället är kåt. ”[J]ag är kär i Kalle. [...] – Jag tycker ärligt talat att du verkar vara mer kåt än kär. – Det tycker inte jag.” (s. 215) Vännens fråga får Olivia att själv ifrågasätta sina känslor. Och framför allt får de henne att tro att det är mer acceptabelt att ha sex när man är kär än när man bara är kåt. Österholm diskuterar kvinnlig kåthet som något som kan upplevas som intensivt, att det blir fokus på det kroppsliga och på det alltför starka begäret.⁴⁹ Att kvinnlig lust och kåthet blir något skrämmande och negativt, precis som Olivia upplever det. Hennes andra vän, Tor, är en av de som får henne att se saker på andra sätt och inte skämmas över sitt begär och sin kåthet. Han diskuterar idén om en kk, en person man har sex med regelbundet utan en relation, med henne och får henne att fundera över konceptet. ”Jag kommer aldrig att erkänna det men Tor har ju rätt. Det vore verkligen ultimatum att ha

⁴⁷ Franck, s. 146.

⁴⁸ Steiner, s. 268.

⁴⁹ Österholm, s. 147.

någon att ligga med då och då. Sex utan slampångest, ingen annan behöver veta det. [...] Lite knulla bara. Hud mot hud. Klimax.” (s. 206)

John har en maktposition över Olivia under deras förhållande, men den fortsätter även efter att de har gjort slut. Hon har inlett en relation med en annan kille, något John vet om, när de möts på en fest. De går hem tillsammans och har sex, något som verkar vara bättre för John än för Olivia när det kommer till njutning. ”Han rullar av, pussar min panna och säger att jag är skönare än han minns. Han somnar.” (s. 222) Morgonen efter är Olivia övertygad om att det faktum att de har legat med varandra igen betyder att de har återupptagit förhållandet. Hon blir besviken och förvånad när John förklarar att han blev överraskad över att hon gick med på att ha sex med honom trots att de inte längre har en relation. ”De flesta tjejer skulle inte tycka att det var okej att bara ha sex såhär, särskilt inte med ett ex. [...] – Alltså jag menar inte att du är slampig, det är ju skillnad på oss. Och ingen behöver få veta. Om det skulle hända igen, alltså” (s. 224) Johns maktposition är kopplad till hans ålder och att han som äldre man fungerar som mentor och vägledare, något Franck påpekar rörande sina romaner.⁵⁰ Hans maktposition är också kopplad till Olivias känslor för honom, något han känner till och väljer att utnyttja. Händelsen med John får vännen Emma att bli upprörd då Olivia åter igen vägrar att bete sig som den perfekta flickvännen. Att hon dessutom varit otrogen mot sin nya pojkvän gör saken ännu värre i Emmas ögon. ”- Hur kunde du vara så jävla dum? Emma vräker frågor över mig, hon säger allt som jag inte vill höra.” (s. 228)

Men Olivia förändras genom romanen och det gör också hennes underläge gentemot John. Ett litet tag efter att de haft sex och Olivia tror de ska bli tillsammans igen möts de på ett uteställe och Olivia bestämmer sig för att de ska ha sex inne på toaletten. Den här gången är det lika mycket på hennes villkor och det gör situationen helt annorlunda. ”Och det är min John, exakt som jag minns honom. Fast helt annorlunda. Det är John, och det här är allt jag någonsin velat ha. Jag kommer. [...] Jag bryter mig loss. Drar upp strumpbyxorna och rättar till kjolen. Säger tack. Kollar inte om han är klar innan jag låser upp och går ut.” (s. 275) Efteråt letar John upp henne på dansgolvet och säger att han älskar henne men Olivia har inte längre kvar sina känslor för honom. Det är först nu hon helt kommit över deras relation och slutar bry sig om att agera så som hon tror att John vill ha henne. Hon slutar sträva efter att vara en Riktig flicka och att försöka dölja sin kåthet och sin känslor.

⁵⁰ Franck, s. 102.

Avslutande diskussion

Det går att konstatera att skevhet är något som tjejerna till viss del styr över själva. Det finns en medvetenhet i vad som gör någon skev och en idé om hur det kan motverkas. Bella väljer medvetet att vara skev då hon uppfattar det som något bättre än att vara en Riktig flicka och att det ger henne en större frihet. Hennes uppfattning hänger samman med hennes politiska övertygelse. Bellas motstånd mot normen Riktig flicka ska även ses som ett motstånd mot samhällseliga maktstrukturer. Även Olivia är medveten om vilka handlingar som gör henne skev men hon verkar ha mindre kontroll över dessa än Bella. Olivia strävar först efter att åter igen bli en Riktig flicka men väljer sedan att inte bry sig lika mycket om normerna. Riktiga flickor är en idéföreställning som både skapas av samhällseliga normer men även i förhållande till de skeva tjejerna. Begreppet Riktig flicka är en form av normativ femininitet och vad det innebär är kontextbundet. Det är en samling handlingar och beteenden som tillsammans skapar en bild av den önskade femininiteten. Femininitetsnormen i de två romanerna är inte identisk men har stora likheter. Detta är inte konstigt då romanerna verkar i en liknande kontext. Det framkommer i romanerna att ingen tjej egentligen är en Riktig flicka, de är bara mer eller mindre bra på att dölja sin skevhet. Idéföreställningen om Riktiga flickor är omöjlig att nå upp till och är just en idealbild av normativ femininitet. Trots att ingen tjej kan uppfylla samtliga krav är idealbilden starkt förankrad i romanerna och karaktärerna måste hela tiden förhålla sig till den.

Skev har visat sig vara ett väldigt användbart begrepp att applicera på de två romanerna. Det fungerade väl som ett komplement till teorier om queer, särskilt som väntat när det inte rörde sexualitet och heteronormativitet. Eftersom båda romanerna var heteronormativa och bara en berörde sex i någon större utsträckning blev skev mer användbart än queer. Däremot är det viktigt att poängtera att skev helt och hållet bygger på, och utgår ifrån teorier om queer och det måste finnas en förståelse för queer för att kunna använda skev. Skevbegreppet fungerade mer som ett sätt att peka ut enskilda beteenden och ageranden medan queer är användbart på ett mer övergripande teoretiskt plan. Detta gör att begreppen fungerar bra tillsammans och för att ge en bättre och mer djupgående analys. Skev var även användbart för att se till skapandet av normer och avvikelser och hur olika typer av femininiteter görs och reproduceras. Det går alltså att konstatera att skevbegreppet fyllde den funktionen som framhållits av forskare och var ett naturligt komplement till queer. Jag tror att

begreppet kommer att användas i allt större utsträckning i framtiden inom både genusvetenskap och litteraturvetenskap, något som jag ser som något positivt.

Litteraturförteckning

Primärlitteratur

Hjertzell, Maja, *Före och efter Bella*, Stockholm 2002.

Ohlsson, Sara, *Jag är tyvärr död och kan inte komma till skolan idag*, Stockholm 2011.

Sekundärlitteratur

Tryckta källor

Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm 2008.

Butler, Judith, *Genustrubbel, feminism och identitetens subversion*, Göteborg 2007 (1990).

Franck, Mia, *Frigjord oskuld. Heterosexuellt mognadsimperativ i svensk ungdomsroman*, Åbo 2009.

Karkulehto, Sanna, ”Litteraturforskning och queerpolitisk läsning”, i *Queera läsningar* av Katri Kivilaakso, Ann-Sofie Lönngren och Rita Paqvalén, Årsta 2012.

Kivilaakso, Katri, Lönngren, Ann-Sofie och Paqvalén, Rita, ”Förord” i *Queera läsningar* av Katri Kivilaakso, Ann-Sofie Lönngren och Rita Paqvalén, Årsta 2012.

Steiner, Ann, ”Flickors åtrå och sexualitet i Katarina von Bredows romaner från 2000-talet” i *Barnlitteraturens värden och värderingar* red. Sara Kärrholm och Paul Tenngart, Lund 2012.

Österholm, Maria Margareta, *Ett flicklaboratorium i valda bitar. Skeva flickor i svenskspråkig prosa från 1980-2005*, Årsta 2012.

Otryckta källor

Allvin, Elin, ”Om skeva vampyrer, Riktiga pojkar och dåliga (monster)flickor. En skev/queerteoretisk studie av Bill och Sookie i Charlaine Harris *Dead Until Dark*”, Uppsala 2013, kandidatuppsats i genusvetenskap, Uppsala Universitet, hämtad från <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:626710/FULLTEXT01.pdf>, 2015-03-25.

Butler, Judith, ”Performative Acts and Gender Constitution: An Essay in Phenomenology and Feminist Theory”. *Theatre Journal* volym 40 nummer 4 december 1988, s. 519. Hämtat från <http://seas3.elte.hu/coursematerial/TimarAndrea/17a.Butler.performative%5B1%5D.pdf> 2015-04-15.

Ejheden, Sofia, ”Identitetssökande och kärlekstörstande. Komposition, språk och textmarkörer i unga vuxna-litteraturen”, Lund 2011, kandidatuppsats i litteraturvetenskap,

Lunds Universitet, s. 4, hämtad från

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1977980&fileOid=1981367>, 2014-04-09.

Heggestad, Eva, Karlsson, Maria och Williams, Anna, ”Inledning” i *Tidskrift för litteraturvetenskap* Trettiotjätte årgången nummer 3 2005s, 3, kopia i författarens ägo.

Hillerbrand Rune, Johanna, ”Skeva flickexemplar – en queerteoretisk studie om feminitet och sexualitet i Sara Stridsbergs *Darling River*”, Södertörn 2013, kandidatuppsats i genusvetenskap, Södertörns Högskola, hämtad från <http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:645598/FULLTEXT01.pdf>, 2015-03-28.

Larsson, Emma Maria, ”En trojansk My Little Pony. En genusvetenskaplig kulturanalys av Sara Granérs seriebok *All I Want for Christmas is planekonomi* ur ett gurliskt och skevt perspektiv”, Stockholm 2013, kandidatuppsats i genusvetenskap, Stockholms Universitet, hämtad från <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:627902/FULLTEXT01.pdf>, 2015-04-10.

Nilsson, Maria och Silverloo, Therese ”Egentligen inte bara stark – nej jämställd! En studie om jämställdhet så som det framställs i läroplaner och ungdomslitteratur”, Uppsala 2010, examensarbete i utbildningsvetenskap inom allmänt utbildningsområde, Uppsala Universitet, s. 1, hämtad från <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:465916/FULLTEXT01.pdf>, 2014-04-09.

Rubin, Gayle S., “Thinking Sex: Notes for a radical Theory of the Politics of Sexuality” s. 152. Hämtat från <http://www.feminish.com/wp-content/uploads/2012/08/Rubin1984.pdf>, 2015-04-10.